

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนโรงเรียนลำปางเทคโน โลยี จังหวัดลำปาง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคูณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน และเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาคูณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ที่สร้างขึ้น มา โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล
2. การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล
3. สถานที่ศึกษา
4. เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย
5. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
6. ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาคูณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้คือ กลุ่มนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 10 คน ผู้ปกครองของนักเรียนจำนวน 10 คน และครูที่เป็นที่ปรึกษาของนักเรียนจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นครูที่ปรึกษาของนักเรียนที่คอยให้การดูแลให้คำปรึกษานักเรียนในห้องที่นักเรียนเรียนอยู่

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ กลุ่มนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 2 ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนและพฤติกรรมมากที่สุด (จากสถิติข้อมูลของฝ่ายคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนลำปางเทคโน โลยี ปีการศึกษา 2548) ซึ่งวิจัยดังกล่าวเป็นวิจัยของการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความสนใจ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ เป็นวิจัยที่ต้องเผชิญกับปัญหาในการปรับตัว อยากแสดงความสามารถเพื่อการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและยินดีสมัครใจเข้าร่วมการพัฒนาในครั้งนี้ สำหรับกลุ่มผู้ปกครองใช้วิธีการคัดเลือกจากความสมัครใจยินดีสละเวลาให้ความร่วมมือกับครูที่ปรึกษา และประสงค์ให้ความช่วยเหลือ ติดตามนักเรียนอย่างใกล้ชิด และสำหรับกลุ่มครูที่ปรึกษาได้คัดเลือกจากการทำบทบาทหน้าที่ครูที่ปรึกษาของนักเรียน

และยินดีสมัครใจเข้าร่วมการพัฒนาแบบคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนด้วย วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และเนื่องจากรูปแบบของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงอาศัยความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างพฤติกรรมทั้งหมดมีลักษณะทั่วไปเช่นเดียวกับนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนทั่วไปจึงสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนอื่น ๆ ได้

การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยให้การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งเผยแพร่ผลการวิจัย โดยการขอความยินยอมในการเป็นผู้ให้ข้อมูลโดยผู้วิจัยแจ้งให้ทราบก่อนว่า การเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือไม่นั้น เป็นสิทธิที่จะตัดสินใจอย่างเป็นอิสระและไม่มีผลกระทบทางลบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล (บุปผา ศิริวิศรี, 2533, หน้า 423) ตามแนวทางแบบฟอร์มการให้ข้อมูลขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยผู้วิจัยให้ข้อมูลและแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลโดยไม่ปิดบัง อธิบายให้ทราบถึงลักษณะการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ เจาะลึกรายบุคคล สถานที่ที่ใช้ในการสนทนา การไปเยี่ยมผู้ปกครองที่บ้าน เวลาที่ใช้ในการสนทนา รวมทั้งขออนุญาตในการบันทึกเสียงการสนทนา การรักษาความลับด้วยการทำลายข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการวิจัย การนำข้อมูลไปเผยแพร่ในเชิงวิชาการโดยไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล และในระหว่างการพูดคุยหากมีคำตอบที่ไม่สะดวกใจที่จะตอบสามารถบอกยุติการสนทนาได้โดยอิสระไม่ต้องบอกเหตุผลในการยุติการสนทนา (กนกนุช ชื่นเลิศสกุล, 2540, หน้า 50-51)

สถานที่ศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนและการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ โดยเลือกโรงเรียนโรงเรียนลำปางเทคโนโลยีสอน จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการเลือกสถานที่ศึกษาอย่างเจาะจงตามลักษณะที่สอดคล้องกับประเด็นการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยมีความรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ในสถานที่ศึกษาเป็นอย่างดีและได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยเรื่องนี้สะดวกในการประสานงานและติดตามผลการวิจัย ประกอบกับโรงเรียนมีนโยบายในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจและสังคม ส่งเสริมเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งทางด้านวิชาการและกิจกรรม จึงมีความเหมาะสมกับการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดลำปางได้

เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีเครื่องมือวิจัยประกอบด้วย

1. ผู้วิจัยนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดเพราะการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมผัสกับคนโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เตรียมตัวก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัยคือผู้ที่เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมให้กับตนเอง ดังนี้

1.1 ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาและนักเรียนทั่วไป เพื่อให้เกิดความรู้ทางทฤษฎี

1.2 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวทางของเคมมิส และแม็คแทกเกิร์ต (Kemmis & McTaggart, 1988 cited in Hopkins, 2004, p. 46) ที่ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกต (Observe) และการประเมิน (Reflect) ร่วมกับการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเชิงคุณภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมกับการได้รับคำชี้แนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณูปการ

1.3 ศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นนักวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและตระหนักถึงการพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้ในตัวผู้วิจัย อันได้แก่ การมีความรู้สึกร่วมกับกลุ่ม (Empathy) การเป็นที่ยอมรับเชื่อถือไว้วางใจได้ (Credible) การเป็นมิตรและจริงใจ (Friendly/Heartfelt) การมองโลกในแง่ดี (Positiveness) การให้ร่วมมือและช่วยเหลือ (Cooperative/Helpful) การระมัดระวังเรื่องอากัปกิริยา (The Use of Gestures) การยิ้มแย้ม (Smiling) การเป็นผู้ฟังที่ดี (Good Listener) การเปิดใจกว้างรับฟัง (Open Mind) เปิดเผย (Openness) การเคารพนับถือผู้อื่น (Respectful) และการให้เสมอภาคกับทุกคน (Equality)

2. เตรียมเครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลระหว่างการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบและป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

3. อุปกรณ์จัดกิจกรรมกลุ่ม และอุปกรณ์เสนอข้อมูลสาธารณะ เช่น กระดาษขาว A4 ปากกาหลากสี กาว กรรไกร เป็นต้น

4. กล้องถ่ายภาพดิจิทัล เก็บข้อมูลภาพในบรรยากาศชั้นตอนและกระบวนการที่ดำเนินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน

5. กรอบคำสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ อันประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล พร้อมทั้งป้อนคำถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่

พึงประสงค์ที่เห็นว่าสำคัญกับนักเรียน เหตุผลของการเลือกคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ที่สำคัญนั้น และกระบวนการการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตผลที่เกิดขึ้น และการประเมินผลเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น

6. เครื่องมือช่วยจดบันทึก คือสมุดจดและปากกาสำหรับจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งช่วยในการบันทึกคำพูด บรรยากาศ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล และช่วยให้ถอดเทปได้สะดวกและเร็วขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้นำมาดำเนินการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานซึ่งขึ้นอยู่กับสถานที่ สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศของการสนทนาในขณะนั้น ซึ่งก่อนที่จะนำเครื่องมือไปใช้นั้น จะนำเครื่องมือทั้งหมดไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อให้เครื่องมือที่มีความตรงตามเนื้อหาในการวิจัยและน่าเชื่อถือ

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในวันที่ 20-22 เดือน มีนาคม พ.ศ.2549 กลุ่มผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนร่วมกันสนทนากลุ่มวิเคราะห์สภาพปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน และผู้วิจัยได้แจ้งรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ให้กับกลุ่มได้ทราบ พร้อมกับวิธีการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทุกคนจนผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนได้เข้าใจ หลังจากนั้นจึงได้สอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพิ่มเติมในระหว่างช่วงปิดภาคเรียนจนถึงต้นเดือนมิถุนายน 2548 ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมความพร้อมด้านข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามเจตนารมณ์ของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนในเชิงหลักการ การสร้างแนวคำถามเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในบริบทของสนามที่ศึกษา การขออนุญาตเก็บข้อมูลและการยินยอมของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน รอบที่ 1

ในวันที่ 24 กรกฎาคม 2549 ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนได้ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อวางแผนการพัฒนาในครั้งนี้ โดยร่วมกันกำหนดคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ที่กลุ่มต้องการที่จะพัฒนาให้กับผู้เรียนพร้อมกับกำหนดแนวทางให้กับผู้ปกครอง และครูที่ปรึกษาได้

ปฏิบัติร่วมด้วย หลังจากนั้น กลุ่มได้นำไปดำเนินการปฏิบัติเป็นระยะเวลา 1 เดือน ระหว่างที่ปฏิบัติกลุ่มได้ดำเนินการสังเกตการปฏิบัติของนักเรียนไปพร้อมกันไป ในระหว่างวันที่ 14-15 สิงหาคม 2549 ผู้วิจัยร่วมกับครูที่ปรึกษาไปเคาะทางไปเยี่ยมและสัมภาษณ์กับผู้ปกครอง และนักเรียนที่บ้านโดยได้พบกับผู้ปกครองและนักเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเพื่อบันทึกผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคที่พบในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับแผนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ต่อไป

การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน

รอบที่ 2 ในวันที่ 18 สิงหาคม 2549 ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนได้ร่วมกันสนทนากลุ่มเพื่อร่วมสรุปและรับฟังรายงานผลความก้าวหน้า พร้อมกับปรับปรุงแผนให้มีความเหมาะสมจนทุกฝ่ายพอใจกับการปรับใหม่นั้นถือเป็นการปรับรูปแบบครั้งที่ 1 หลังจากนั้นช่วงระยะเดือน 19 สิงหาคม – ตุลาคม 2548 กลุ่มได้นำรูปแบบที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปดำเนินการ พร้อมกับการสังเกตผลที่ขึ้นซ้ำอีก ในช่วงวันที่ 3-5 ตุลาคม 2549 ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษาได้เดินทางไปเยี่ยมบ้านผู้ปกครองและนักเรียนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสอบถามความเป็นไปของการใช้รูปแบบและความก้าวหน้าของผลที่เกิดขึ้น โดยได้ไปเยี่ยมบ้านของผู้ปกครองและนักเรียนของกลุ่มตัวอย่างทุกบ้าน

การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน

รอบที่ 3 ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2549 กลุ่มผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียน ได้มาร่วมประชุมสนทนากลุ่มอีกครั้งหนึ่งเพื่อร่วมกันสรุปและรับฟังผลความก้าวหน้าโดยรวม และประเด็นปัญหาที่พบ โดยผู้วิจัยได้รายงานผลให้กับกลุ่มได้ทราบเพื่อร่วมยินดีด้วยกัน ส่วนข้อบกพร่องหรือปัญหาที่พบกลุ่มได้ กลุ่มได้มีการปรับเพิ่มรูปแบบใหม่อีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่ 2 และให้กลุ่มได้นำไปปฏิบัติต่อเนื่องโดยรักษาคงไว้ซึ่งสิ่งที่ดีได้ปฏิบัติมาแล้วนั้น โดยทั้งระยะเวลาในการนำไปปฏิบัติต่อเนื่องอีกตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2549 ในวันที่ 24-30 ธันวาคม 2549 ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษาได้เดินทางไปเยี่ยมบ้านผู้ปกครองอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งที่ 3 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและสังเกตผลความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ จนเห็นว่านักเรียนสามารถแสดงออกซึ่งคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ และสามารถแก้ไขปัญหามาพบในระหว่างดำเนินการในรอบที่ผ่านมา ผู้วิจัยและครูที่ปรึกษาจึงได้ให้กำลังใจกับผู้ปกครองและนักเรียน และให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะสิ้นปีการศึกษา ระหว่างการดำเนินการและการสังเกตนี้ ผู้วิจัยร่วมกับครูที่ปรึกษาจะทำการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นประจำทุกวันทั้งที่โรงเรียน นักเรียนเองก็สังเกตการปฏิบัติของครูที่ปรึกษาที่โรงเรียนและผู้ปกครองที่บ้าน ส่วนผู้ปกครองจะสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่บ้าน

การร่วมสรุปผลการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในวันที่ 6 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2550 ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนร่วมกันสรุปผลคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เกี่ยวกับการประหยัดค่าน้ำ การเก็บขยะและช่วยเหลือกิจกรรมทาง ประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา ความมั่นใจในการแสดงออก การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย การ แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ การลดละจากอบายมุข การมาโรงเรียนทันเวลา การเข้าเรียนตรงเวลา การมีอุปนิสัยการเรียนครบครัน การแสดงความคิดเห็นและนำเสนอหน้าชั้นเรียน การซักถามเมื่อ ไม่เข้าใจ และการอ่านหนังสือค้นคว้า คุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์เหล่านี้ นักเรียนได้แสดงออกให้ ปรากฏจนผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียนเองพอใจ

สำหรับการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ของผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาและนักเรียน ควบคู่กับการใช้วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Spiral) ตามแนวคิดของเคมมิส และแม็คแทกเกิร์ต (Kemmis & McTaggart, 2000) จนทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้ รวมระยะเวลาใน การร่วมกันพัฒนาคุณลักษณะนิสัยของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนกรณีศึกษาโรงเรียนลำปาง เทคโนโลยี่ รวมทั้งสิ้นเป็นระยะเวลา 8 เดือน

ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติที่เป็นกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึง ประสงค์อย่างต่อเนื่องด้วยวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เป็นพลวัตของเคมมิส และแม็คแทกเกิร์ต (Kemmis & McTaggart, 2000) ซึ่งให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า เป็น การรวบรวมศึกษาเป็นการสะท้อนภาพของผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยนั่นเอง เพื่อทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ของกลุ่ม ชุมชนหรือสังคมที่อาศัยอยู่อย่างสมเหตุสมผลและยุติธรรม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ช่วงคือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการประเมิน แต่ละช่วงของการวิจัยเกิดขึ้นแบบผสมผสานกันและหมุนตามกันเป็นวงจร เคมมิส และแม็คแทกเกิร์ต มองการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในลักษณะวงจรเช่นนี้และเชื่อว่า มันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ในกลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการ แม้ว่าการร่วมมือกันเป็น วิธีการของวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แต่ในขณะเดียวกันความสำเร็จของการวิจัยแบบนี้จะ เกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการสังเกตการกระทำของกันและกันในกลุ่มอย่างจริงจังซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่ ทุกฝ่ายต้องเข้าใจ รายละเอียดในแต่ละช่วงมีดังต่อไปนี้

ช่วงประเมิน (Reflect) ในวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหมายถึงผู้ที่มีส่วนร่วมใน การวิจัยตรวจสอบสิ่งที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นจึงประเมินและสร้างใหม่ รวมไปถึงการสนทนาของทุก

ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยในประเด็นปัญหานั้น ๆ ด้วย **ช่วงการวางแผน (Plan)** ในการวิจัย ปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมเป็นการสร้างสิ่งใหม่ตามความคิดที่กลุ่มอยากให้เกิดขึ้น รวมไปถึงการ กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน และวิธีการประเมินการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่จะ เกิดขึ้นด้วย **ช่วงการปฏิบัติ (Act)** เกิดขึ้นเมื่อแผนถูกนำไปใช้ โดยหวังให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของกลุ่มหรือพัฒนาสิ่งที่คาดหวังให้ดีขึ้น ตรงนี้เองที่ทำให้การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแตกต่างจากการวิจัยแบบอื่น ๆ คือ เป็นการกระทำหรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน สถานการณ์จริงและไม่ใช้การทดลองเพียงเพื่อดูว่าสิ่งที่พัฒนาขึ้นมาใช้ได้หรือไม่เท่านั้น และ **ช่วงการสังเกต (Observe)** ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นมองหาความก้าวหน้าของ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้วางแผนไว้ภายใต้บริบทของสถานการณ์นั้น ๆ ในช่วงนี้ เครื่องมือเช่นแบบสอบถามต่าง ๆ สามารถนำมาใช้ได้เพื่อให้เกิดความมั่นใจในกระบวนการเชิง วิทยาศาสตร์ซึ่งทำให้ผลที่เกิดขึ้นภายหลังนั้นมีความหมาย ช่วงการสังเกตและช่วงการปฏิบัติจะ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันไปอย่างเป็นธรรมชาติ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างประจวบเหมาะและสอดคล้อง กันในแต่ละช่วงของการวิจัยนี้คือหลักสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ และด้วย เหตุนี้เองที่ทำให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแตกต่างจากกระบวนการวิจัยแบบเดิม ๆ เพราะหลักสำคัญของการวิจัยแบบนี้คือ การมีส่วนร่วมและการร่วมมือกัน การให้อำนาจตัดสินใจ แก่กันและกัน การเกิดเปลี่ยนแปลงทางความรู้และการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่คาดหวังขึ้นในกลุ่ม หรือ ชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน
2. การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-Depth Interview) เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ กิจกรรมในการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูล หลัก และบทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นการเข้าไปอยู่และปฏิบัติ ตนให้เป็นส่วนหนึ่งของสนามที่ศึกษา ซึ่งเป็นการสังเกตด้วยตัวผู้วิจัยเองโดยผู้วิจัยเลือกการมีส่วน ร่วมในฐานะเป็นผู้สังเกต (Participant as Observation) เข้าร่วมในกิจกรรมและเปิดเผยเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ด้านการวิจัยของตนเอง
4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เนื่องจากการศึกษารูปแบบคุณลักษณะ

นิสยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชน นอกจากจะเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยของนักเรียน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ แล้ว จำเป็นที่ผู้วิจัยต้องศึกษาความคิด และความเข้าใจในทัศนคติร่วมกันหรือแตกต่างกันในกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มด้วยวิธีการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการศึกษาข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นพลวัตของกลุ่ม (Group Dynamic) จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้แต่ละคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ โดยผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มนี้มีคุณลักษณะพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน (Homogeneous) ในส่วนที่จะมีผลต่อความเห็นหรือทัศนะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา เพื่อให้เข้าร่วมกลุ่มสนทนามีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้จุดประเด็นการสนทนาและกระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาพูดคุยกันให้หัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยที่ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามที่ใช้ในการดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาในลักษณะของแนวคำถามที่ถามถึงความรู้สึกฐานความคิด การตัดสินใจ การใช้เหตุผล แรงจูงใจหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยความคิดเห็นของคน ๆ หนึ่งในกลุ่ม อาจจะกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มพูดและแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา เพราะการจัดกลุ่มสนทนาเป็นการใช้หลักการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction) เป็นเครื่องมือให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบซึ่งไม่อาจหาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยกลุ่มที่ผู้วิจัยเจาะจงในการสนทนากลุ่มคือ ผู้ปกครองของนักเรียน ครูที่ปรึกษาของนักเรียน และนักเรียนเอง

ในการจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การเตรียมการก่อนการจัดกลุ่มสนทนา

1.1 การกำหนดหัวข้อประเด็นและแนวคำถามที่จะใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อ ประเด็น และแนวคำถามจากวัตถุประสงค์ในการวิจัย และปัญหาในการวิจัยออกมาเป็นร่างแนวคำถามย่อย แล้วนำแนวคำถามย่อยที่ร่างไว้มาเรียบเรียงเป็นข้อคำถาม จัดลำดับและผูกเรื่องราว เพื่อนำการสนทนาให้เป็นขั้นตอน และจัดลำดับความคิดเห็นให้เป็นหมวดหมู่หรือหัวข้อใหญ่

1.2 การเตรียมบุคลากรในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยได้เตรียมบุคลากรในการร่วมกันจัดกลุ่มสนทนา ดังนี้

1.2.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คือ ผู้ถามคำถาม และกำกับการสนทนาให้เป็นไปตามแนวทางของข้อที่จะศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตรงกับประเด็นที่จะศึกษาและละเอียดที่สุดในเวลาที่กำหนด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนาในการจัดกลุ่มสนทนาด้วยตนเอง เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนอย่างลึกซึ้ง จนเข้าใจปัญหาและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา พร้อมทั้ง

สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ เพื่อเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลนั้นกับข้อมูลอื่นที่ได้รับคำตอบมาก่อน เพราะแนวคำถามที่ตั้งไว้จะเป็นกรอบของคำถาม ส่วนการถามคำถามในสถานการณ์ของการจัดกลุ่มสนทนา ผู้ดำเนินการสนทนาจะเป็นผู้แยกประเด็นคำถามให้เป็นรายละเอียดที่ชักถามและสร้างความต่อเนื่องในการสนทนากลุ่ม รวมทั้งสร้างบรรยากาศการสนทนากลุ่มให้เป็นกันเองไม่ตึงเครียด เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มรู้สึกเป็นอิสระที่จะแสดงความคิดเห็น และร่วมในการสนทนากลุ่มอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้อย่างตรงประเด็น

1.2.2 ผู้จดบันทึกคำสนทนา (Note-Taker) คือ ผู้ทำหน้าที่จดคำพูดทุกคำพูดในการสนทนากลุ่มให้ได้มากที่สุด รวมทั้งจดกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา เพราะในการจัดกลุ่มสนทนาบางคนนิ่งเฉย ไม่แสดงความคิดเห็น แต่ก็รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มรายอื่น และแสดงท่าทีเห็นด้วย ชื่นชม หรือไม่เห็นด้วยด้วยท่าทางคัดค้านหรืออึดอัด โดยการแสดงออกทางแวตหรือท่าทาง เช่น การพยักหน้า การส่ายหน้า การเฉยเมย การแสดงออกความคิดเห็นของสมาชิกบางคน ซึ่งผู้จดบันทึกคำสนทนาจะสังเกตและบันทึกสิ่งเหล่านี้ไว้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในอันที่จะนำมาใช้ประกอบการศึกษาถึงบรรยากาศของการจัดกลุ่มสนทนาในแต่ละครั้ง เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลจากคำพูดและท่าทางของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม นอกจากนี้ผู้จดบันทึกคำสนทนาต้องทำหน้าที่ช่วยผู้ดำเนินการสนทนา โดยเป็นผู้คอยเตือนผู้ดำเนินการสนทนาให้ถามบางคำถามที่ละเอียดหรือลืมนถามหรือถามข้ามไป ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยวิจัยที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่มและเคยทำงานภาคสนามมาแล้ว จำนวน 2 คน เป็นผู้จดบันทึกคำสนทนากลุ่ม

1.2.3 เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) ผู้คอยกันไม่ให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดกลุ่มสนทนาให้ออกไปจากสถานที่ที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา รวมทั้งทำหน้าที่บริการเอื้ออำนวยเพิ่มความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนา โดยการบริการน้ำดื่ม กาแฟ บันทึกลูกเต๋า เปลี่ยนเทป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้ช่วยวิจัยที่มีประสบการณ์ในการเป็นเจ้าหน้าที่บริการทั่วไปในการจัดกลุ่มสนทนา และเคยทำงานภาคสนามมาแล้ว จำนวน 2 คน เป็นผู้ให้บริการทั่วไป

1.3 การเตรียมอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลในการจัดกลุ่มสนทนา อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ เทปบันทึกเสียง และมีการบันทึกวิดีโอ เพราะในการจัดกลุ่มสนทนานั้นตลอดเวลาของการสนทนาจะมีการถกประเด็นปัญหา มีการโต้แย้ง เป็นกระแสดความคิดเห็นที่สวนกันไปมา หลายเสียงหลายความคิดเห็น บางครั้งการพูดกันหลายคน หรือมีการถกเถียงโต้ตอบกันรวดเร็ว ซึ่งผู้จดบันทึกคำสนทนาจะบันทึกไม่ทัน จึงต้องบันทึกเสียงเอาไว้ เพราะ

คำตอบที่เป็นกระแสโต้แย้งหรือการถกประเด็นกันด้วยเหตุผล และการแสดงความคิดเห็น สอดคล้องเห็นด้วยหรือโต้แย้ง เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ได้ข้อมูลจากการจัดกลุ่มสนทนาที่มีการ แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย เทปบันทึกเสียงและวิดีโอจึงจะเป็นอุปกรณ์บันทึกข้อมูลที่ดี ที่สุดที่สามารถเห็นรายละเอียดและข้อคำตอบได้ดีที่สุด ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์ ตีความ และหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีในภายหลัง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการป้องกันการผิดพลาดในการสันทัด ข้อมูล อย่างไรก็ตาม ในการจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เป็นผู้ตรวจสอบเครื่อง บันทึกเสียงและวิดีโอให้อยู่ในสภาพพร้อมสมบูรณ์ พร้อมทั้งใช้บันทึกเสียงการจัดกลุ่มสนทนา เพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

2. สถานที่จัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยเลือกสถานที่ที่จัดกลุ่มสนทนาที่สะดวกสำหรับสมาชิก ทุกคนมากที่สุดและเป็นพื้นที่ที่สมาชิกคุ้นเคย บรรยากาศเงียบสงบ อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่มีเสียง รบกวน แดดไม่ร้อน ไม่มีแมลงรบกวนและสามารถกันผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ออกไปจากสนาม ที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนาได้ ในการจัดกลุ่มสนทนาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ห้องประชุมของโรงเรียน ลำปางเทคโนโลยี

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดกลุ่มสนทนา ประมาณ 2 ชั่วโมง ในช่วงเวลาประมาณ 09.00 – 11.00 น. เป็นช่วงเวลาที่สมาชิกทุกคนในแต่ละกลุ่มมี ความคิดเห็นว่าเหมาะสมที่สุด ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตั้งใจสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อย่างกระตือรือร้น

4. การกำหนดบุคคลที่เข้าร่วมการสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งการสนทนากลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

4.1 กลุ่มนักเรียน

4.2 กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน

4.3 กลุ่มครูที่ปรึกษา

โดยการเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้ ผู้วิจัยจะเลือกผู้ร่วมกลุ่มสนทนาที่มีคุณลักษณะตาม กลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนดและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการพิจารณาว่า ใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักได้ดี ที่สุด เช่น เป็นผู้มีภาวะกระตือรือร้นที่จะมาร่วมกลุ่มสนทนา ถ้าแสดงความคิดเห็น

5. ขั้นตอนการดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา ในการจัดกลุ่มสนทนาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามรายละเอียด ดังนี้

5.1 การนัดหมายสมาชิกกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยจะแจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ให้ ผู้รับเชิญมาร่วมการจัดกลุ่มสนทนาทราบ โดยย้ำเรื่องการเข้าร่วมประชุมตรงตามเวลาและเข้าร่วม ประชุมที่สถานที่นัดหมาย

5.2 การเตรียมสถานที่จัดกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยจะเตรียมสถานที่สำหรับการจัดกลุ่มสนทนาให้เรียบร้อยก่อนการจัดกลุ่มสนทนา พร้อมทั้งจัดเตรียมเครื่องบันทึกเสียงและวัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้พร้อมที่สุด ก่อนที่ผู้ร่วมกลุ่มสนทนาจะเดินทางมาถึง

5.3 การดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา เมื่อสมาชิกที่มาร่วมกลุ่มสนทนาที่นัดหมายกันไว้แล้ว เดินทางมาถึงสถานที่ผู้ดำเนินการสนทนา คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยที่ทำหน้าที่จัดบันทึกคำสนทนาและเจ้าหน้าที่บริการทั่วไป ได้ร่วมกันต้อนรับผู้ร่วมกลุ่มสนทนาและเชิญมานั่งในสถานที่ที่จัดไว้ พูดคุยสนทนากันถึงเรื่องทั่วไปในชุมชนและสถานศึกษา เพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นกันเองและไว้วางใจผู้วิจัย เมื่อถึงเวลาที่กำหนดและสมาชิกครบแล้ว จึงเริ่มการจัดกลุ่มสนทนา โดยผู้วิจัยได้แนะนำตนเองในฐานะผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา และแนะนำผู้ช่วยนักวิจัยประกอบด้วยผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่มและผู้ให้บริการทั่วไป แล้วอธิบายจุดมุ่งหมายของการจัดกลุ่มสนทนา และบอกให้ทราบว่าจะมีการบันทึกเสียงการสนทนาและจัดบันทึกคำสนทนาตลอดการจัดกลุ่มสนทนา เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยไม่บอกชื่อที่อยู่ของผู้แสดงความคิดเห็น แล้วเกริ่นนำด้วยคำถามสร้างความเป็นกันเองและสร้างความคุ้นเคย ผู้วิจัยจึงเริ่มนำการสนทนากลุ่มให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยการซักถามไม่ให้การสนทนาหยุดนิ่ง และสรุปคำตอบของสมาชิกบางคน เพื่อเปลี่ยนให้สมาชิกคนอื่นพูดบ้าง รวมทั้งสร้างประเด็นคำถามให้กลุ่มได้แลกเปลี่ยนความเห็นซึ่งกันและกัน โดยการหลีกเลี่ยงการซักถามเป็นรายบุคคล นอกจากจะต้องการคำตอบที่ต่อเนื่องกัน เพื่อให้ได้รายละเอียดเชิงเหตุผลออกมา โดยผู้วิจัยได้พยายามสร้างบรรยากาศการสนทนาให้เป็นไปตามธรรมชาติ เว้นจังหวะการถามและเปิดประเด็นคำถามให้เหมาะสม พร้อมทั้งควบคุมให้สามารถถามคำถามตามแนวคำถาม (Interview Guide) โดยผู้วิจัยต้องพยายามทำให้ผู้ร่วมกลุ่มสนทนาเต็มใจร่วมกลุ่มสนทนาตลอดเวลาตามแนวในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมมากที่สุด และสอดแทรกการสนทนา ซักถามเรื่องการเรียนของบุตรหลานเพื่อสร้างบรรยากาศในการสนทนาตามความเหมาะสม โดยใช้เวลาในการสนทนาประมาณ 2 ชั่วโมง

เมื่อการจัดกลุ่มสนทนาสิ้นสุดลง ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้แสดงความขอบคุณผู้ร่วมกลุ่มสนทนาด้วยการรับประทานอาหารร่วมกัน และสรุปผลการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาทราบ

การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของผลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

เป็นการตรวจสอบแหล่งข้อมูลด้านเวลา โดยตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากเวลาที่ต่างกันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งข้อมูลด้านสถานที่ โดยการตรวจสอบว่าข้อมูลเรื่องเดียวกันต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และข้อมูลด้านบุคคล โดยการตรวจสอบว่าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ข้อมูลที่ได้รับไม่มีความมั่นใจผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลโดยเปลี่ยนผู้สังเกตและตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้เหมือนกันหรือไม่ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แล้วนำมาบันทึก รวมทั้งพิจารณา ปรึกษาทาง พฤติกรรม บรรยายภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อมาประกอบการแปลความหมายร่วมกับผลการถอดเทป และการบันทึกภาคสนามในหลาย ๆ วิธี และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี (Member Check) โดยนำข้อมูลที่ได้ นำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักอ่าน หรือกลับไปถามผู้ให้ข้อมูลหลักซ้ำอีก (RefleCting) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความ เป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด เมื่อได้ข้อมูลในแต่ละครั้งได้ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อสร้างข้อมูลชั่วคราวและตรวจสอบยืนยันผลข้อสรุปที่ได้จากการสังเกต ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสนามจริง